आजचे पंचांग
दिनांक: १६ ऑक्टोबर २०२६ वार: शुक्रवार ऋतु: शरद आयन: दक्षिणायन मास (अमावस्यांत / पूर्णिमांत): आश्विन पक्ष: शुक्ल पक्ष विक्रम संवत: २०८३ (सिद्धार्थी) शक संवत: १९४८ (परभव) तिथी, नक्षत्र, योग आणि करण तिथी: शुक्ल पक्ष षष्ठी (दि. १७ ऑक्टोबर रोजी पहाटे ०५:५४ पर्यंत, त्यानंतर सप्तमी तिथी) नक्षत्र: ज्येष्ठा नक्षत्र (सकाळी ०६:४७ पर्यंत, त्यानंतर मूळ नक्षत्र) योग: शोभन योग (रात्री १०:०५ पर्यंत, त्यानंतर अतिगण्ड योग) करण: कौलव (दुपारी ०४:३८ पर्यंत)

दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

राज्यातील १.२ कोटी मतदारांच्या तार्किक विसंगतींवर आक्षेप

पुणे : महाराष्ट्रातील मतदारयाद्यांच्या विशेष सखोल फेरतपासणी (एसआयआर) मोहिमेदरम्यान मोठ्या प्रमाणावर मतदारांची नावे वगळली जात असल्याचा आरोप करणारी याचिका गुरुवारी सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आली. महाराष्ट्रातील ९.७९ कोटी मतदारांपैकी सुमारे १.२ कोटी मतदारांच्या नोंदींमध्ये तार्किक विसंगती आढळल्याचे नमूद करण्यात आले आहे. तसेच, पुण्यासह काही भागांमध्ये ४०.६ टक्के मतदारांना मतदारयाद्यांमधून वगळण्यात आल्याचा दावाही याचिकाकर्त्यांच्या वतीने करण्यात आला.

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | शुक्रवार, दि. १६ ऑक्टोबर २०२६ | वर्ष - २ अंक - २३ पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

सारांश वृत्त

एमपीएससी पेपरफुटी चौकशीचा गाजावाजा; तुकाराम मुंढेंनाच अधिकृत नियुक्तीपत्र नाही!

■ मुंबई / प्रतिनिधी

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या (एमपीएससी) परीक्षांमधील कथित पेपरफुटी आणि गैरप्रकारांची चौकशी करण्यासाठी समिती स्थापन करण्याची घोषणा झाली; मात्र तिच्या सचिवपदी नियुक्तीची चर्चा असलेल्या तुकाराम मुंढे यांनाच अद्याप अधिकृत पत्र मिळालेले नाही. त्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या आंदोलनानंतर सरकारने दिलेल्या आश्वासनांची अंमलबजावणी नेमकी कुठपर्यंत पोहोचली, असा प्रश्न निर्माण झाला आहे.

अन्न व औषध प्रशासनाचे आयुक्त तुकाराम मुंढे यांनी पत्रकार परिषदेत याबाबत स्पष्ट भूमिका मांडली. या विषयावर तोंडी चर्चा झाली असली, तरी अधिकृत पत्रव्यवहार किंवा अधिसूचना प्राप्त झालेली नाही, असे त्यांनी सांगितले. अधिकृत आदेश मिळेपर्यंत या नियुक्तीबाबत भाष्य करणे योग्य ठरणार नसल्याचेही त्यांनी स्पष्ट केले. संबंधित चर्चा कोणासोबत झाली, हे सांगण्यास त्यांनी नकार दिला.

पुण्यात स्पर्धा परीक्षांची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी आंदोलन केल्यानंतर सरकारच्या वतीने चौकशी समितीच्या सचिवपदी मुंढे यांची नियुक्ती होणार असल्याचे सांगण्यात आले होते. मात्र, नियुक्तीचा अधिकृत आदेश नसल्याने समितीची रचना, अधिकार आणि कामकाज सुरू होण्याबाबत अनिश्चितता कायम आहे.

सर्वोच्च न्यायालयाचा ऐतिहासिक निर्णय: धर्मांतर आणि आरक्षणाची सीमा निश्चित

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : वृत्तसंस्था

सुप्रिम कोर्टाने १५ ऑक्टोबर २०२६ रोजी दिलेल्या एका अत्यंत महत्त्वाच्या निकालात स्पष्ट केले आहे की, हिंदू धर्मातून इस्लाम किंवा ख्रिश्चन यांसारख्या इतर धर्मांमध्ये धर्मांतर करणाऱ्या व्यक्तींना केवळ त्यांच्या धर्मांतरापूर्वीच्या जातीच्या (झअॅश-लेपींशअॅीळेप उरींश) आधारावर मागासवर्गीय (इरलज्ञुरअॅव उश्ररीी) किंवा आरक्षणाचा लाभ घेता येणार नाही. न्यायमूर्ती प्रशांत कुमार मिश्रा आणि न्यायमूर्ती श्री चंद्रशेखर यांच्या खंडपीठाने मद्रास उच्च न्यायालयाचा निर्णय कायम राखत तामिळनाडू सरकारचे अपील फेटाळून लावले.

न्यायालयाच्या निकालाचे कळीचे मुद्दे:

मागासलेपणाचे स्वयंचलित हस्तांतरण नाही: एका सामाजिक व्यवस्थेतील (विशेषतः हिंदू वर्णव्यवस्था) मागासलेपण दुसऱ्या धर्मात जाताना आपोआप किंवा जसेच्या तसे पुढे हस्तांतरित करता येत नाही. धर्मांतरानंतर व्यक्तीची जुनी जातीय ओळख व तिचा कायदेशीर पाया संपुष्टात येतो.

अनुसूचित जाती (डउ) दर्जा समाप्त: 'संविधान (अनुसूचित जाती) आदेश, १९५०' च्या परिच्छेद ३ नुसार, हिंदू, शिख किंवा बौद्ध धर्म सोडल्यास व्यक्तीचा अनुसूचित जातीचा दर्जा आपोआप संपुष्टात येतो. त्यामुळे कलम १६(४) अंतर्गत आरक्षणाच्या लाभांवर असा व्यक्ती अधिकार सांगू शकत नाही.

घरवापसीसाठी स्वतंत्र पडताळणी: जर एखादी व्यक्ती दुसऱ्या धर्मातून पुन्हा हिंदू धर्मात परतली (Reconvert), तर तिची मूळ जात खरोखरच पुनरुज्जीवित झाली आहे का, याची सखोल आणि वस्तुस्थितीवर आधारित स्वतंत्र तपासणी करणे बंधनकारक राहील.

प्रकरणाची पार्श्वभूमी

हा संपूर्ण वाद 'द सेक्रेटरी टू गव्हर्नमेंट विरुद्ध समीर अहमद' या खटल्याशी संबंधित आहे. तामिळनाडू सरकारने मार्च २०२४ मध्ये एक शासन निर्णय (GO) जारी केला होता. याद्वारे हिंदू मागासवर्गीय किंवा अनुसूचित जातीतून इस्लाम धर्म स्वीकारणाऱ्या व्यक्तींना 'मागासवर्गीय मुस्लिम' (BC Muslim) प्रवर्गांतर्गत प्रमाणपत्र देण्याची मुभा देण्यात आली होती.

मात्र, सर्वोच्च न्यायालयाने हा शासन निर्णय घटनाबाह्य ठरवत स्पष्ट केले की, धर्मांतरानंतर केवळ जुन्या सामाजिक स्थितीचा आधार घेऊन नवीन धर्मात आरक्षणाचा लाभ मागणे कायद्याच्या चौकटीत बसत नाही. या निर्णयामुळे धर्मांतर आणि आरक्षणाच्या कायदेशीर मर्यादांवर देशभरात एक नवा कायदेशीर दृष्टिकोन स्पष्ट झाला आहे.

सहा दिवसांत साखरेचे दर दहा टक्क्यांहून अधिक वाढले; दिवाळीचा फराळ महागण्याची भीती!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था

ज्ञानेश कुमारांसह तिन्ही निवडणूक आयुक्तांना सुप्रीम कोर्टाची नोटीस; मतदारयादीच्या फेरफारांवर न्यायालयीन कसोटी!

नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था

मतदारयाद्यांमधील फेरबदल आणि निवडणूक आयोगाच्या कार्यपद्धतीवरून सुरू असलेला संघर्ष आता सर्वोच्च न्यायालयात पोहोचला आहे. मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार आणि अन्य दोन निवडणूक आयुक्तांसह निवडणूक आयोगाला न्यायालयाने नोटीस बजावल्याची माहिती समोर आली आहे. लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी आणि इंडिया आघाडीच्या नेत्यांनी दाखल केलेल्या संयुक्त याचिकेमुळे आयोगाच्या निर्णयांना न्यायालयात उत्तर द्यावे लागणार आहे.

या याचिकेत एकूण १३ याचिकाकर्ते असून, मतदारयादीच्या विशेष सखोल पुनरीक्षण प्रक्रियेतील कथित अनियमितता, मोठ्या प्रमाणावर नावे वगळल्याचे आरोप आणि निवडणूक आयुक्तांच्या अधिकारांच्या वापरावर प्रश्न उपस्थित करण्यात आले आहेत. संबंधित कागदपत्रे सादर करण्यासह कथित अनियमिततेची स्वतंत्र चौकशी करण्याची मागणीही करण्यात आली आहे.

दरम्यान, दिल्लीतील आंदोलनादरम्यान झालेली पोलिस कारवाई, मेट्रो स्थानकांवरील निर्बंध आणि इंटरनेट सेवा विस्कळीत केल्याच्या आरोपांवरही सुनावणी झाली. या घटनांशी संबंधित सीसीटीव्ही फुटेज सुरक्षित ठेवून न्यायालयाने मागणी केल्यास सादर करण्याचे निर्देश देण्यात आले. जंतर-मंतरवरील आंदोलनाची जागा रद्द करण्याच्या मागणीवरून केंद्र सरकार आणि दिल्ली पोलिसांनाही नोटीस बजावण्यात आल्याचे वृत्त आहे.

सुनावणीदरम्यान राहुल गांधी समर्थकांसह सर्वोच्च न्यायालयात आल्याच्या मुद्द्यावरही स्पष्टीकरण मागण्यात आले. मात्र, संबंधित निरीक्षणांचा नेमका संदर्भ आणि न्यायालयाचे अंतिम निर्देश अधिकृत आदेशातून स्पष्ट होणे आवश्यक आहे.

सरकारच्या वतीने सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांनी बिनशर्त माफी मागितल्याचेही वृत्त आहे. उत्तर दाखल करण्यास झालेल्या विलंबावर न्यायमूर्ती जॉयमाल्य बागची यांनी टिप्पणी केल्याचे सांगण्यात आले.

निवडणूक आयोगाची स्वायत्तता, मतदारांचे हक्क आणि आंदोलनस्वातंत्र्य यांबाबत या प्रकरणाचे महत्त्व मोठे आहे. मात्र, नोटीस बजावणे म्हणजे आरोप सिद्ध होणे नव्हे. आता आयोग आणि संबंधित यंत्रणांच्या उत्तरांतून वस्तुस्थिती स्पष्ट होईल.

एका निवडणूक आयुक्तांसाठी संपूर्ण यंत्रणा कामाला? मोदी-शाह यांच्यावर अभिजीत दीपकेंचा गंभीर आरोप!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याच्या मागणीवरून सुरू असलेल्या आंदोलनाने आता केंद्र सरकारविरोधातील राजकीय संघर्षाचे स्वरूप घेतले आहे. कॉक्रोच जनता पार्टीचे (सीजेपी) नेते अभिजीत दीपके यांनी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी आणि केंद्रीय गृहमंत्री अमित शाह यांच्यावर गंभीर आरोप करत, एका व्यक्तीला वाचवण्यासाठी सरकारी यंत्रणेचा वापर केला जात असल्याचा दावा केला.

नेहा बोरा, अभिनेते प्रकाश राज आणि सर्वोच्च न्यायालयाचे वकील प्रशांत भूषण यांच्या उपस्थितीत झालेल्या पत्रकार परिषदेत दीपके यांनी आंदोलक आणि विरोधी पक्षांच्या नेत्यांवरील कारवाईवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले. विविध संघटना आणि तरुण रस्त्यावर उतरून आंदोलन करत असताना त्यांना पोलिसांकडून ओढत नेले जात असल्याचा आरोप त्यांनी केला.

केवळ एका ज्ञानेश कुमार यांना वाचवण्यासाठी? असा सवाल करत दीपके यांनी सरकार आपल्या नागरिकांविरुद्धच युद्ध पुकारत असल्याचा आरोप केला. आंदोलनकर्त्यांना लक्ष्य करण्याऐवजी मतदारयाद्यांमधील कथित अनियमिततेची चौकशी का केली जात नाही, असा प्रश्नही त्यांच्या भूमिकेतून उपस्थित झाला.

मतदारयाद्यांच्या विशेष सखोल पुनरीक्षण प्रक्रियेच्या विश्वासार्हतेवरही सीजेपीने आक्षेप घेतला आहे. या प्रक्रियेत मतदारांची नावे वगळली जात असल्याचा आरोप विरोधक आणि टीकाकार करतात. मात्र, या आरोपांबाबत स्वतंत्र तपासातून निष्कर्ष निघणे आवश्यक आहे.

या प्रकरणात केंद्र सरकारची भूमिका, निवडणूक आयोगाची स्वायत्तता आणि आंदोलकांशी वागण्याची पद्धत या तिन्ही बाबी महत्त्वाच्या ठरतात. आंदोलन करणाऱ्यांवर कारवाई झाली असेल, तर तिचे कायदेशीर औचित्य स्पष्ट केले पाहिजे. त्याचवेळी, राजकीय आरोपांना पुराव्यांची जोड मिळणेही आवश्यक आहे.

अनिल अंबानी समूहावर ईडीचा पुन्हा घाव; २,०३२ कोटींची मालमत्ता जप्त!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई / प्रतिनिधी

राज्यातील सर्व माध्यमांच्या शाळांमध्ये स्काउट-गाईड प्रशिक्षण बंधनकारक करण्याचे निर्देश शालेय शिक्षणमंत्री दादा भुसे यांनी दिले आहेत. राज्यातील १ लाख ८ हजार शाळांमधील सुमारे २ कोटी १० लाख विद्यार्थ्यांपर्यंत हा उपक्रम पोहोचवण्याचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे. मात्र, सध्या केवळ ३० हजार शाळांतील सुमारे १७ लाख ३३ हजार विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण दिले जात असल्याने उर्वरित शाळांपर्यंत ही व्यवस्था पोहोचवण्याचे मोठे आव्हान शिक्षण विभागासमोर आहे.

स्काउट-गाईडचा विस्तार करण्यासाठी घेतलेल्या बैठकीत भुसे यांनी परेड, संचलन आणि देशभक्तिपर गीतांवरील कवायतींचा समावेश करण्याचे निर्देश दिले. 'आनंददायी शनिवार' उपक्रमांतर्गत आठवड्यातून दोन तासिका यासाठी राखून ठेवण्याची सूचनाही करण्यात आली आहे. शिक्षकांना तालुकास्तरावर सात दिवसांचे प्रशिक्षण देण्याचे नियोजन आहे.

जिल्हा परिषद शाळांमधील विद्यार्थ्यांचे शुल्क आणि प्रशिक्षकांचे मानधन शालेय शिक्षण विभागामार्फत देण्यात येणार असल्याचे सांगण्यात आले. राज्य पुरस्कारप्राप्त विद्यार्थ्यांना सध्या तीन, तर राष्ट्रपती पुरस्कारप्राप्त विद्यार्थ्यांना दहा गुण दिले जातात. हे गुण वाढवण्यासाठी प्रस्ताव तयार करण्याचे निर्देशही मंत्र्यांनी दिले आहेत.

मात्र, कोट्यवधी विद्यार्थ्यांसाठी प्रशिक्षण देणारे प्रशिक्षक पुरेशा संख्येने उपलब्ध आहेत का, शाळांमध्ये आवश्यक सुविधा आहेत का आणि शिक्षकांवरील अतिरिक्त कामाचा भार कसा सांभाळला जाणार, हे प्रश्न अद्याप महत्त्वाचे आहेत. सक्तीचे निर्देश देणे सोपे असले, तरी प्रत्यक्ष अंमलबजावणीसाठी निधी, मनुष्यबळ आणि स्पष्ट वेळापत्रक आवश्यक आहे.

विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्त, नेतृत्व आणि सामाजिक जबाबदारी विकसित करण्यासाठी स्काउट-गाईड उपयुक्त ठरू शकते. मात्र, उपक्रम केवळ परेड आणि उपस्थितीपुरता मर्यादित राहू नये. प्रशिक्षणाचा दर्जा आणि विद्यार्थ्यांना मिळणारा प्रत्यक्ष अनुभव यांनाच प्राधान्य द्यावे लागेल.

शिवाजी पार्कवर ठाकरे सेनेचाच दसरा मेळावा; यंदा प्रतिस्पर्धी अर्जच नाही, २० ऑक्टोबरला उद्धव ठाकरेंची तोफ धडाडणार!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई / प्रतिनिधी

शिवसेनेतील फुटीनंतर दसरा मेळाव्याच्या मैदानावरून सुरू असलेल्या राजकीय प्रतिष्ठेच्या लढाईत यंदा उद्धव ठाकरे यांच्या शिवसेनेला दादरच्या छत्रपती शिवाजी महाराज पार्कवर सभा घेण्याचा मार्ग मोकळा झाला आहे. बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या जी उत्तर विभागाने शिवसेना उद्धव बाळासाहेब ठाकरे पक्षाला अटींसह परवानगी दिली आहे.

येत्या २० ऑक्टोबरला पक्षप्रमुख उद्धव ठाकरे मेळाव्याला संबोधित करणार आहेत. यंदाच्या मेळाव्यासाठी खासदार अनिल देसाई यांचा अर्ज प्राप्त झाला होता. अन्य कोणत्याही राजकीय पक्षाने अर्ज दाखल केला नसल्याने परवानगीचा मार्ग सुकर झाला. मात्र, या मैदानावरील मेळावा हा केवळ राजकीय कार्यक्रम नसून शिवसेनेच्या वारशावरील दाव्याशी जोडलेला असल्याने त्याचे महत्त्व कायम आहे.

२०२२ मध्ये शिवाजी पार्कवर दसरा मेळावा घेण्यावरून उद्धव ठाकरे आणि एकनाथ शिंदे यांच्या गटांमध्ये संघर्ष झाला होता. दोन्ही बाजूंनी अर्ज केल्यानंतर प्रकरण न्यायालयात गेले आणि ठाकरे गटाला मैदानावर सभा घेण्याची परवानगी मिळाली. त्यानंतर शिंदे गटाने वांद्रे-कुर्ला संकुलात मेळावा घेण्यास सुरुवात केली. गेल्या वर्षीही ठाकरे गटाचा मेळावा शिवाजी पार्कवर, तर शिंदे गटाचा मेळावा बीकेसीमध्ये झाला होता.

मुलींच्या मासिक पाळीच्या स्वच्छतेकडे दुर्लक्ष का? सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशालाही राज्यांची दिरंगाई!

कलम २१ अंतर्गत सन्मानाने जगण्याचा अधिकार मान्य; तरी शाळांमध्ये मूलभूत सुविधा देण्यात अपयश का? मुख्य सचिवांवर अवमानाच्या कारवाईचा इशारा म्हणजे प्रशासकीय यंत्रणेला चपराक

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

मुलींच्या मासिक पाळीच्या स्वच्छतेचा प्रश्न हा केवळ आरोग्याचा किंवा वैयक्तिक स्वच्छतेचा विषय नाही, तर तो शिक्षण, समानता, प्रतिष्ठा आणि मानवी हक्कांशी जोडलेला आहे. भारतीय संविधानाच्या कलम २१ अंतर्गत सन्मानाने जगण्याच्या मूलभूत अधिकाराचा भाग म्हणून मासिक पाळीतील स्वच्छतेचे महत्त्व सर्वोच्च न्यायालयाने अधोरेखित केले आहे. मात्र, मुलींच्या आरोग्याशी आणि शिक्षणाशी संबंधित इतक्या संवेदनशील विषयावरही राज्य सरकारे आणि केंद्रशासित प्रदेशांकडून अपेक्षित प्रतिसाद मिळत नसेल, तर प्रशासनाच्या प्राधान्यक्रमांवर प्रश्न उपस्थित होणे स्वाभाविक आहे.

शाळांमध्ये मुलींसाठी आवश्यक सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबत न्यायालयाने निर्देश दिलेले असतानाही त्याच्या अंमलबजावणीची माहिती केंद्र सरकारला सादर करण्यात राज्यांनी दिरंगाई केल्याने न्यायालयाने नाराजी व्यक्त केली आहे. आदेशांचे पालन झाले आहे की नाही, याचा अहवाल देण्याची साधी जबाबदारीही पार पाडली जात नसेल, तर प्रत्यक्ष शाळांमध्ये सुविधा कितपत उपलब्ध असतील, हा प्रश्न अधिक गंभीर बनतो.

न्यायालयाने जानेवारीमध्ये दिलेल्या निर्देशांनुसार, इयत्ता सहावी ते बारावीपर्यंतच्या मुली शिकत असलेल्या सरकारी आणि खासगी शाळांमध्ये मासिक पाळी स्वच्छता धोरणाची अंमलबजावणी अपेक्षित आहे. स्वतंत्र आणि वापरण्यायोग्य स्वच्छतागृहे, पाण्याची उपलब्धता, साबण आणि मोफत सॅनिटरी नॅपकिन्स या मूलभूत सुविधा आहेत. आपत्कालीन परिस्थितीत मुलींना मदत मिळावी यासाठी अतिरिक्त कपडे आणि सॅनिटरी पॅड्स असलेले स्वतंत्र 'मासिक पाळी स्वच्छता व्यवस्थापन कक्ष' उभारण्याचे निर्देशही महत्त्वाचे आहेत.

मात्र, प्रश्न केवळ धोरण तयार करण्याचा नाही; ते प्रत्यक्षात उतरवण्याचा आहे. सरकारी आदेश, परिपत्रके आणि योजनांची घोषणा करणे तुलनेने सोपे असते. पण प्रत्येक शाळेत पाणी आहे का, स्वच्छतागृह वापरण्यायोग्य आहे का, सॅनिटरी नॅपकिन्स नियमित मिळतात का आणि अडचणीच्या वेळी मुलींना सन्मानाने मदत मिळते का, याची खातरजमा करण्यासाठी सातत्यपूर्ण देखरेख आवश्यक असते. ही जबाबदारी टाळून केवळ कागदोपत्री पूर्तता केली जात असेल, तर त्याचा सर्वाधिक फटका ग्रामीण, दुर्गम आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल कुटुंबांतील मुलींना बसतो.

मासिक पाळीबद्दलची सामाजिक भीती, गैरसमज आणि संकोच यामुळे अनेक मुलींना शाळेत गैरहजर राहावे लागते. आवश्यक सुविधा नसल्यास त्यांचे शिक्षण खंडित होण्याचा धोका वाढतो. शिक्षणाच्या समान संधींची हमी देणाऱ्या व्यवस्थेत मुलींना नैसर्गिक शारीरिक प्रक्रियेमुळे अडचणींचा सामना करावा लागणे ही गंभीर विसंगती आहे. मुलींना शिक्षणात टिकवून ठेवण्यासाठी सरकार कोट्यवधींच्या योजना जाहीर करते; मग त्याच उद्दिष्टासाठी आवश्यक असलेल्या स्वच्छतेच्या मूलभूत सुविधा पुरवण्यात दिरंगाई का?

यामागे निधीची कमतरता, प्रशासकीय समन्वयाचा अभाव, जबाबदारी निश्चित न करणे की प्रत्यक्ष अंमलबजावणीवरील अपुरी देखरेख, याची उत्तरे सरकारांनी द्यायला हवीत. प्रत्येक राज्याने शाळानिहाय स्थिती स्पष्ट करावी, त्रुटी दूर करण्यासाठी कालमर्यादा निश्चित करावी आणि नियमित तपासणीची व्यवस्था उभारावी. केवळ अहवाल मागवून प्रश्न सुटणार नाही; सुविधा प्रत्यक्ष उपलब्ध झाल्या आहेत का, हेही तपासले पाहिजे.

१४ डिसेंबर २०२६ रोजी होणाऱ्या पुढील सुनावणीपर्यंत आवश्यक माहिती सादर न झाल्यास संबंधित राज्यांच्या मुख्य सचिवांना अवमानाच्या नोटिसा बजावण्याचा इशारा न्यायालयाने दिल्याचे नमूद केले जात आहे. ही वेळ प्रशासनासाठी आत्मपरीक्षणाची आहे. न्यायालयाच्या आदेशाची भीती वाटल्यावरच हालचाल होणार असेल, तर लोककल्याणकारी शासनाच्या कार्यक्षमतेवर प्रश्नचिन्ह उभे राहते. मुलींच्या मासिक पाळीच्या स्वच्छतेसाठी सुविधा उपलब्ध करून देणे ही सरकारची कृपा नाही, तर त्यांच्या आरोग्याचा, प्रतिष्ठेचा आणि शिक्षणाचा प्रश्न आहे. संविधानातील अधिकार प्रत्यक्ष जीवनात उतरवण्याची जबाबदारी राज्यांची आहे. न्यायालयाला वारंवार आदेश देण्याची वेळ येण्यापूर्वीच प्रशासनाने जागे व्हायला हवे. मुलींच्या मूलभूत गरजांसाठीही न्यायालयीन इशाऱ्याची वाट पाहावी लागत असेल, तर अपयश केवळ अंमलबजावणीचे नाही; ते शासनाच्या संवेदनशीलतेचेही आहे.

संपादकीय

सुरक्षेच्या सावलीत पारदर्शकतेचा बळी?

देशाच्या संरक्षण व्यवस्थेतील प्रत्येक व्यवहार केवळ लष्करी सिद्धतेशी नाही, तर जनतेच्या करांतून गोळा झालेल्या कोट्यवधी रुपयांच्या सुरक्षेशी जोडलेला असतो. म्हणूनच या क्षेत्रातील प्रत्येक निर्णय पारदर्शक आणि शंकेला वाव न देणारा असणे अत्यंत आवश्यक आहे. मात्र, क्षेपणास्त्रे तयार करणारी देशातील प्रमुख सरकारी कंपनी 'भारत डायनॅमिक्स लिमिटेड' (इूड) आणि ५६ कोटी ८० लाख रुपयांचा खरेदी व्यवहार यावरून समोर आलेले वृत्त अत्यंत गंभीर आणि अस्वस्थ करणारे आहे. 'इंडियन एक्स्प्रेस'च्या तपासवृत्तातून बाहेर आलेली माहिती केवळ एका करारापुरती मर्यादित नसून, संरक्षण खरेदी प्रक्रियेतील पारदर्शकतेवरच मोठे प्रश्नचिन्ह उपस्थित करते.

या संपूर्ण प्रकरणाची पार्श्वभूमी पाहिली तर अनेक अनुत्तरित प्रश्न समोर येतात. बीडीएलचे माजी अध्यक्ष आणि व्यवस्थापकीय संचालक सिद्धार्थ मिश्रा यांनी मार्च २०२३ मध्ये पद सोडले. त्यानंतर मे २०२४ मध्ये त्यांनी आपल्या पत्नी शांभवी मिश्रा यांच्यासोबत 'ऐंद्रि डिफेन्स ॲडव्हायजरी प्रायव्हेट लिमिटेड' ही खासगी कंपनी स्थापन केली. पुढे जानेवारी २०२५ मध्ये सिद्धार्थ मिश्रा या कंपनीतून बाहेर पडले असले तरी, कंपनीची ९९ टक्के हिस्सेदारी त्यांच्या पत्नीकडेच राहिली. यानंतर अवघ्या काही महिन्यांत, म्हणजेच मे २०२६ मध्ये, याच नव्याने स्थापन झालेल्या खासगी कंपनीला बीडीएलकडून ५६.८ कोटी रुपयांची निविदा देण्यात येते. विशेष म्हणजे, ही प्रक्रिया खुली किंवा स्पर्धात्मक नव्हती; तर ती एकाच कंपनीसाठी (डळपसश्रश द्धशपवशॲ) काढण्यात आली होती.

इथे मुख्य प्रश्न प्रक्रियेतील अचानक झालेल्या बदलाचा आहे. २०२४ आणि २०२५ या दोन्ही वर्षांत बीडीएलने अशाच उपकरणांसाठी सरकारी कंपन्यांना संधी दिली होती आणि संरक्षण मंत्रालयाच्या अखत्यारीतील 'इंडिया ऑप्टेल लिमिटेड'ने या निविदा जिंकल्या होत्या. मग २०२६ मध्येच ही स्पर्धात्मक प्रक्रिया बाजूला सारून एकाच खासगी कंपनीची निवड का करण्यात आली? यावर बीडीएलकडून 'तातडीची गरज' हे कारण देण्यात आले. मात्र, ही तातडी नेमकी कशामुळे निर्माण झाली? जी गरज मागील दोन वर्षांत टप्प्याटप्प्याने आणि खुल्या स्पर्धेद्वारे पूर्ण केली जात होती, ती २०२६ मध्ये अचानक एवढी तातडीची कशी झाली की स्पर्धाच नाकारावी लागली? या तातडीचा आधी अंदाज का आला नाही? निविदेच्या नोंदींमध्ये या प्रश्नांची ठोस उत्तरे नसणे, ही बाब संशय वाढवणारी आहे.

दुसरा महत्त्वाचा मुद्दा म्हणजे या कंपनीची क्षमता. आर्थिक वर्ष २०२४-२५ मधील नोंदीनुसार, या कंपनीचा वार्षिक महसूल अवघा ४४ लाख रुपये आणि नफा पावणेतीन लाख रुपयांच्या आसपास होता. कंपनीच्या ताळेबंदात स्वतःचे मोठे उत्पादन प्रकल्प किंवा मालमत्ता असल्याचे स्पष्ट दिसत नाही. अशा स्थितीत, रणगाडाविरोधी क्षेपणास्त्रांसाठी अत्यंत संवेदनशील मानले जाणारे ३०० 'ऑप्टिकल साइट्स' पुरवणे आणि पुढील १५ वर्षे त्यांची देखभाल व दुरुस्ती करणे, इतकी मोठी आणि तांत्रिकदृष्ट्या गुंतागुंतीची जबाबदारी पार पाडण्यास ही कंपनी किती सक्षम आहे? अवघ्या काही महिन्यांपूर्वी स्थापन झालेल्या कंपनीची पुरवठा साखळी आणि तांत्रिक क्षमता यांची पुरेशी पडताळणी झाली होती का, हा मुद्दा लोकहिताच्या दृष्टीने अत्यंत कळीचा ठरतो.

सरकारी खरेदी प्रक्रियेत खासगी क्षेत्राचा सहभाग असणे गैर नाही, तसेच तातडीच्या प्रसंगी विशेष अधिकार वापरणेही नियमात बसू शकते. ५६.८ कोटींचा हा प्रस्ताव म्हणजे गैरव्यवहाराचा अंतिम पुरावा नाही, हे मान्य केले तरी हितसंबंधांचा संभाव्य संघर्ष (उेपषश्रळलीं ष खपींशऱ्शीीं) टाळण्यासाठी कोणती खबरदारी घेतली गेली, याचे उत्तर मिळणे गरजेचे आहे. माजी उच्चपदस्थ अधिकाऱ्याच्या कौटुंबिक कंपनीला अशा प्रकारे थेट कंत्राट मिळणे आणि त्याबाबत विचारलेल्या प्रश्नांवर बीडीएल किंवा संबंधित व्यक्तींनी मौन बाळगणे, यामुळे संशयाचे ढग अधिक गडद होतात.

संरक्षण खरेदी ही केवळ पैशांची देवाणघेवाण नसते, तर ती सैनिकांच्या जीवाशी आणि देशाच्या सार्वभौमत्वाशी जोडलेली असते. त्यामुळे या संपूर्ण व्यवहाराची, प्रक्रियेतील बदलांची आणि कंपनीच्या निवडीची निष्पक्ष व स्वतंत्र चौकशी झालीच पाहिजे. तातडीच्या नावाखाली पारदर्शकता बाजूला ठेवली जाणार नाही आणि जनतेच्या पैशांचा प्रत्येक रुपया योग्य ठिकाणीच खर्च होईल, याची खात्री देणे सरकारचे आद्य कर्तव्य आहे.

छायाचित्र प्रदर्शनातील उत्कृष्ट छायाचित्रकारांचा सन्मान

अभिजात मराठी भाषा सप्ताहातील उपक्रमाला उत्स्फूर्त प्रतिसाद; चार हजारांहून अधिक नागरिकांनी घेतला छायाचित्रांचा आस्वाद

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी - चिंचवड : प्रतिनिधी

अभिजात मराठी भाषा सप्ताहानिमित्त पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका आणि पुणे श्रमिक पत्रकार संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित छायाचित्र प्रदर्शनात उत्कृष्ट छायाचित्रे सादर करणाऱ्या माध्यम छायाचित्रकारांचा सन्मान करण्यात आला. चिंचवड येथील प्रा. रामकृष्ण मोरे प्रेक्षागृहात झालेल्या सप्ताहाच्या समारोपीय कार्यक्रमात छायाचित्रकारांना सन्मानचिन्ह प्रदान करून गौरविण्यात आले.

या प्रदर्शनात विविध वृत्तपत्रांमध्ये कार्यरत असलेल्या छायाचित्रकारांनी टिपलेल्या निवडक छायाचित्रांचा समावेश होता. यामध्ये 'सकाळ'चे रितेश छब्रिबन, 'सामना'चे दत्ता अडागळे, 'लोकमत'चे अतुल मारवाडी, 'महाराष्ट्र टाइम्स'चे सचिन फुलसुंदर आणि 'पुढारी'चे मिलिंद कांबळे यांना सन्मानचिन्ह देऊन गौरविण्यात आले.

यावेळी पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेचे विशेष अधिकारी तथा मराठी भाषा समन्वय अधिकारी किरण गायकवाड, मुख्य सुरक्षा अधिकारी उदय जरांडे, प्रा. रामकृष्ण मोरे प्रेक्षागृहाचे व्यवस्थापक विकास वेताळ, पुणे श्रमिक पत्रकार संघाचे अध्यक्ष उमेश शेळके, सरचिटणीस हिरा सरवदे, उपाध्यक्ष किशोर बारकूले आणि सदस्य तुषार झरेकर यांच्यासह शहरातील पत्रकार व नागरिक उपस्थित होते.

अभिजात मराठी भाषा सप्ताहाच्या निमित्ताने आयोजित या प्रदर्शनाने माध्यम छायाचित्रकारांच्या कलात्मक अभिव्यक्तीला व्यासपीठ उपलब्ध करून दिले.

छायाचित्रकारांनी आपल्या निरीक्षणशक्तीच्या आणि कलादृष्टीच्या बळावर टिपलेल्या विविध घटना, प्रसंग आणि सामाजिक-सांस्कृतिक पैलूंचे प्रभावी दर्शन नागरिकांना घडले. छायाचित्रांच्या माध्यमातून सार्वजनिक जीवनातील विविध घडामोडी अनुभवण्याची संधी या उपक्रमामुळे मिळाली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन राजेंद्र कुंभार आणि सुहास जोशी यांनी केले.

छायाचित्र प्रदर्शनाला चार हजारांहून अधिक नागरिकांची भेट

अभिजात मराठी भाषा सप्ताहानिमित्त ३ ते ९ ऑक्टोबर २०२६ या कालावधीत चिंचवड येथील प्रा. रामकृष्ण मोरे प्रेक्षागृहात पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका आणि पुणे श्रमिक पत्रकार संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने छायाचित्र प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. या प्रदर्शनाला चार हजारांहून अधिक नागरिकांनी भेट देत छायाचित्रांचा आस्वाद घेतला.

विविध घटना, प्रसंग आणि सामाजिक-सांस्कृतिक विषयांवरील छायाचित्रांनी प्रदर्शनात लक्ष वेधून घेतले. छायाचित्रकारांची कलात्मकता, निरीक्षणक्षमता आणि घटनांकडे पाहण्याचा वेगळा दृष्टिकोन अनुभवण्याची संधी नागरिकांना मिळाली. प्रदर्शनाला मिळालेला प्रतिसाद छायाचित्रकलेविषयी नागरिकांमध्ये असलेल्या उत्सुकतेचे द्योतक ठरला.

महापालिकेच्या वतीने डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांना अभिवादन

महापौर रवि लांडगे, उपमहापौर शर्मिला बाबर यांची उपस्थिती; विज्ञान, शिक्षण आणि राष्ट्रनिर्मितीतील योगदानाचे स्मरण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी - चिंचवड : प्रतिनिधी

भारताचे माजी राष्ट्रपती, थोर शास्त्रज्ञ आणि 'मिसाईल मॅन' म्हणून ओळखले जाणारे भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीनिमित्त पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेच्या वतीने त्यांना अभिवादन करण्यात आले. पिंपरी येथील महापालिकेच्या मुख्य प्रशासकीय इमारतीत आयोजित कार्यक्रमात डॉ. कलाम यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून त्यांच्या स्मृतींना उजाळा देण्यात आला.

यावेळी महापौर रवि लांडगे, उपमहापौर शर्मिला बाबर, सत्तारूढ पक्षनेते प्रशांत शितोळे, विरोधी पक्षनेते भाऊसाहेब भोईर,

उपायुक्त आण्णा बोदडे, विशेष अधिकारी किरण गायकवाड, जनसंपर्क अधिकारी प्रफुल्ल पुराणिक आणि सामाजिक कार्यकर्ते विशाल जाधव उपस्थित होते.

डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांनी विज्ञान, तंत्रज्ञान, शिक्षण आणि राष्ट्रनिर्मितीच्या क्षेत्रात दिलेल्या अतुलनीय योगदानाचे यावेळी स्मरण करण्यात आले. वैज्ञानिक संशोधनातील महत्त्वपूर्ण कामगिरी, देशाच्या संरक्षण क्षेत्रातील योगदान आणि विद्यार्थ्यांशी साधलेला संवाद यांमुळे डॉ. कलाम यांनी देशवासीयांच्या मनात अढळ स्थान निर्माण केले.

'स्वप्न पाहा, स्वप्नांचा पाठपुरावा करा आणि देशाच्या प्रगतीत योगदान द्या,' हा त्यांच्या विचारांचा संदेश आजही तरुण पिढीला प्रेरणा देत आहे. साधी राहणी, उच्च विचार आणि ज्ञानाच्या बळावर राष्ट्र उभारणी करण्याची त्यांची शिकवण नव्या पिढीसाठी मार्गदर्शक ठरत आहे.

जनतेच्या हितासाठी आम्ही प्रत्यक्ष मैदानात; ज्ञानेश कुमारांच्या कृपेने भलतेच लोक निवडून येतात - शर्मिला ठाकरे

जेजुरी : सध्या काम करणारे एक आणि प्रत्यक्षात निवडून येणारे वेगळेच, असे विचित्र चित्र राजकारणात पाहायला मिळत आहे. आम्ही जनतेच्या हितासाठी सातत्याने प्रत्यक्ष मैदानात काम करतो; मात्र ज्ञानेश कुमार यांच्या कृपेने भलतेच लोक निवडून येतात, हा प्रकार आता कुठेतरी थांबलाच पाहिजे,'' अशा शब्दांत केंद्रीय निवडणूक आयोगाच्या भूमिकेवर आणि मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या कार्यशैलीवर शर्मिला राज ठाकरे यांनी थेट निशाणा साधला. एका खासगी कार्यक्रमासाठी शर्मिला ठाकरे पुरंदर तालुक्यात आल्या होत्या. त्यावेळी त्यांनी माध्यमांशी संवाद साधला.

निवडणूक आयुक्त म्हणून ज्ञानेश कुमार यांनी सूत्रे हाती घेतल्यापासून देशभरात ईव्हीएमची विश्वासार्हता, मतदान टक्केवारीची आकडेवारी वेळेत जाहीर न करणे आणि आचारसंहिता पालनातील कथित दुटप्पीपणा यावरून विरोधकांकडून त्यांच्यावर सातत्याने टीका होत आहे. निवडणूक प्रक्रियेच्या निष्पक्षतेवर विरोधी पक्षांनी वेळोवेळी उपस्थित केलेल्या प्रश्नांमुळे त्यांची भूमिका सध्या विशेष चर्चेत आहे. अशातच स्थानिक पातळीवरील दौऱ्यादरम्यान थेट ज्ञानेश कुमार यांच्या नावाचा उल्लेख करत ''त्यांच्या कृपेने दुसरेच निवडून येतात'' असे म्हणत शर्मिला ठाकरे यांनी त्यांच्यावर टीका केली आहे.

सध्या राज्यातील अनेक जिल्ह्यांत दुष्काळाची दाहकता दिवसेंदिवस तीव्र होत चालली आहे. भूजल पातळी खालावल्याने विहिरी, बोअरवेल कोरडे पडले असून, शेकडो हेक्टरवरील उभी पिके पाण्याअभावी डोळ्यांदेखत जळून खाक होत आहेत. अनेक गावांमध्ये आणि वाड्या-वस्त्यांवर पिण्याच्या पाण्याचे टँकर्स सुरू करण्याची मागणी जोर धरत आहे, तर पशुधनासाठी चारा छावण्यांची गरज निर्माण झाली आहे. दुष्काळाच्या या संकटावर बोलताना त्यांनी सांगितले की, ''ग्रामीण भागात दौरे करताना शेतकऱ्यांची अवस्था अत्यंत विदारक असल्याचे दिसते. आगामी काळात मुक्या जनावरांसाठी चारा, नागरिकांसाठी पिण्याचे पाणी आणि जळालेल्या पिकांचे तातडीने आणि नियोजनबद्ध पंचनामे होणे गरजेचे आहे. दुष्काळाशी झुंजणाऱ्या बळीराजाला शक्य ती सर्व मदत मिळवून देण्यासाठी मनसे अध्यक्ष राज ठाकरे यांच्याशी चर्चा करणार आहे.

अभिजात मराठीच्या गौरवासाठी विद्यार्थ्यांचा उत्स्फूर्त सहभाग!

निबंध, पत्रलेखन, समूह नृत्य आणि पसायदान पाठांतर स्पर्धांतील विजेत्यांचा सन्मान

१५ शाळांतील २२३ विद्यार्थ्यांचा समूह नृत्य स्पर्धेत सहभाग; १०० विद्यार्थ्यांनी पसायदान पाठांतरातून दिला विश्वकल्याणाचा संदेश

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी - चिंचवड : प्रतिनिधी

मराठी भाषेचा समृद्ध साहित्यिक वारसा, सांस्कृतिक परंपरा आणि भाषेचे सौंदर्य नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविण्याच्या उद्देशाने पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेच्या वतीने आयोजित 'अभिजात मराठी भाषा सप्ताहा'निमित्त शालेय विद्यार्थ्यांसाठी विविध स्पर्धा घेण्यात आल्या. या स्पर्धांचा पारितोषिक वितरण समारंभ चिंचवड येथील प्रा. रामकृष्ण मोरे प्रेक्षागृहात सप्ताहाच्या समारोपीय कार्यक्रमात उत्साहात पार पडला. यावेळी विविध स्पर्धांतील विजेत्या विद्यार्थ्यांना पारितोषिके देऊन गौरविण्यात आले.

विद्यार्थ्यांमध्ये मराठी भाषेविषयी आवड निर्माण व्हावी, त्यांच्या लेखनकौशल्याला प्रोत्साहन मिळावे आणि महाराष्ट्राच्या साहित्यिक व सांस्कृतिक परंपरेची ओळख व्हावी, या हेतूने निबंध लेखन, पत्रलेखन, समूह नृत्य आणि पसायदान पाठांतर अशा चार स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले होते. शहरातील विविध शाळांमधील विद्यार्थ्यांनी या स्पर्धांमध्ये उत्स्फूर्त सहभाग नोंदवला.

निबंध लेखन स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी विविध विषयांवरील विचार आणि कल्पकता शब्दबद्ध केली, तर पत्रलेखन स्पर्धेतून त्यांच्या अभिव्यक्ती कौशल्याचे दर्शन घडले. समूह नृत्य स्पर्धेतील सादरीकरणांनी महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक परंपरेचे रंगतदार दर्शन घडवले. पसायदान पाठांतर स्पर्धेतून संत ज्ञानेश्वर महाराजांच्या विचारांचा आणि विश्वकल्याणाच्या संदेशाचा जागर करण्यात आला.

या उपक्रमामुळे विद्यार्थ्यांना आपले कलागुण सादर करण्यासाठी व्यासपीठ मिळाले. विजेत्यांसह उत्तेजनार्थ पारितोषिकप्राप्त विद्यार्थ्यांचाही गौरव करण्यात आला. मराठी भाषेतील साहित्यिक अभिव्यक्ती, सांस्कृतिक मूल्ये आणि विद्यार्थ्यांचा उत्साह हे या उपक्रमाचे विशेष आकर्षण ठरले.

यावेळी महापालिकेचे विशेष अधिकारी तथा मराठी भाषा समन्वय अधिकारी किरण गायकवाड, मुख्य सुरक्षा अधिकारी उदय जरांडे, प्रा. रामकृष्ण मोरे प्रेक्षागृहाचे व्यवस्थापक विकास वेताळ, पुणे श्रमिक पत्रकार संघाचे अध्यक्ष उमेश शेळके, सरचिटणीस हिरा सरवदे, उपाध्यक्ष किशोर बारकूले आणि सदस्य तुषार झरेकर यांच्यासह शहरातील पत्रकार, विद्यार्थी व नागरिक उपस्थित होते.

स्पर्धांतील विजेत्यांची नावे

१. निबंध लेखन स्पर्धा

* प्रथम : समृद्धी अंताळकर
* द्वितीय : प्रतिभा नितीन गायकवाड
* तृतीय : दिव्या संदीप मोरे

उत्तेजनार्थ पारितोषिके : भावना संजय आनंदपुरे, रेहान फय्याज शेख.

२. पत्रलेखन स्पर्धा

* प्रथम : पार्वती नरेश आठवले
* द्वितीय : अर्णव दत्तात्रय खांडे
* तृतीय : नेहा धनाजी गायकवाड

उत्तेजनार्थ पारितोषिके : अनन्या गुरुषरण सिंग, आरुमी किरण सोळस्कर.

३. समूह नृत्य स्पर्धा

* प्रथम : इंद्रायणीनगर प्राथमिक शाळा, भोसरी
* द्वितीय : पीसीएमसी इंग्रजी माध्यम शाळा, भोसरी (मुले)
* तृतीय : यशवंतराव चव्हाण प्राथमिक शाळा, थेरगाव

उत्तेजनार्थ पारितोषिके :

* प्राथमिक शाळा क्रमांक १०३, पुनावळे
* यशवंतराव चव्हाण प्राथमिक कन्या शाळा, थेरगाव
* प्राथमिक कन्या शाळा क्रमांक १०३, पुनावळे

४. पसायदान पाठांतर स्पर्धा

* प्रथम : श्रीपाद भागवत सावंत
* द्वितीय : राजलक्ष्मी उमेश आरदवाड
* तृतीय : श्रेया सुजित तापकिरे

उत्तेजनार्थ पारितोषिके : योगेश ज्ञानेश्वर सोरमारे, आयशा संतोष गौतम.

समूह नृत्य स्पर्धेत १५ शाळांचा सहभाग

समूह नृत्य स्पर्धेत शहरातील १५ शाळांमधील एकूण २२३ विद्यार्थी आणि ३० शिक्षक सहभागी झाले. पसायदान पाठांतर स्पर्धेत १०० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. विद्यार्थ्यांच्या या सहभागातून मराठी भाषेविषयीची आत्मीयता, साहित्यिक अभिव्यक्ती आणि सांस्कृतिक मूल्यांची जपणूक अधोरेखित झाली.

अभिजात मराठी भाषेचा वारसा जतन करणे, तिचे साहित्यिक वैभव पुढील पिढीपर्यंत पोहोचविणे आणि विद्यार्थ्यांमध्ये भाषेविषयी अभिमान व आत्मीयता निर्माण करणे, या उद्देशाने आयोजित हा उपक्रम मराठी भाषेच्या संवर्धनाच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण ठरला.

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशी) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

जमिनीच्या वादातून लोणीत कौटुंबिक कलह; सासऱ्याविरुद्ध गुन्हा दाखल

■ लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

आंबेगाव तालुक्यातील लोणी येथील विठ्ठलवाडी परिसरात जमिनीच्या वादातून कौटुंबिक कलह निर्माण झाल्याची घटना समोर आली आहे. याप्रकरणी सुनेचा विनयभंग केल्याचा आरोप तसेच पतीला जीवे मारण्याची धमकी दिल्याप्रकरणी सासरे सुखदेव दत्तात्रय आढाव यांच्याविरुद्ध पारगाव पोलिस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, वर्षा आढाव आणि त्यांचे पती अविनाश आढाव हे गुरुवारी (दि. १) सायंकाळी सहाच्या सुमारास दुचाकीवरून रानमळा मार्गे सविंदणे (ता. शिरूर) येथे जात होते. यावेळी रानमळा गावच्या हद्दीत सुखदेव आढाव यांनी त्यांच्या दुचाकीसमोर स्वतःची दुचाकी आडवी लावली. त्यानंतर त्यांनी दोघांना शिवीगाळ केल्याने त्यांच्यात झटापट झाली.

या घटनेदरम्यान सुखदेव आढाव यांनी आपल्याला लज्जा उत्पन्न होईल असे कृत्य केल्याचा आरोप वर्षा आढाव यांनी केला आहे. तसेच अविनाश आढाव यांना जीवे मारण्याची धमकी दिल्याचेही तक्रारीत नमूद करण्यात आले आहे. या प्रकरणी वर्षा आणि अविनाश आढाव यांनी पारगाव पोलिस ठाण्यात तक्रार दाखल केली. सहायक पोलिस निरीक्षक सचिन कांडगे यांच्या मार्गदर्शनाखाली पोलिस जमादार दत्ता जठर पुढील तपास करीत आहेत.

खडकवाडीत रंगतोय सोंगट्यांचा डाव! रात्री उशिरापर्यंत रंगतो पारंपरिक खेळ

नवरात्रोत्सवात भैरवनाथ मंदिरात शेकडो वर्षांची परंपरा जिवंत; 'कौरव-पांडवांचा खेळ' पाहण्यासाठी ग्रामस्थांची गर्दी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

नवरात्रोत्सव म्हटला की दांडिया, गरबा आणि विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमांची रेलचेल पाहायला मिळते. मात्र, आंबेगाव तालुक्यातील खडकवाडी येथे नवरात्रोत्सवाच्या निमित्ताने सोंगट्यांचा पारंपरिक डाव रंगतो आहे. पुरातन भैरवनाथ मंदिरात खेळल्या जाणाऱ्या या खेळाची परंपरा ग्रामस्थांनी शेकडो वर्षांपासून जपली असून, आजही या खेळाचे आकर्षण कायम आहे. 'कौरव-पांडवांचा खेळ' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या या खेळात रात्री उशिरापर्यंत ग्रामस्थ तल्लीन होत आहेत.

खडकवाडीतील भैरवनाथ मंदिरात दरवर्षी नवरात्रोत्सवाच्या काळातच या पारंपरिक खेळाचे आयोजन केले जाते. वर्षातून एकदाच खेळल्या जाणाऱ्या या खेळासाठी खडकवाडीसह लोणी, धामणी, रानमळा, वाळुंजनगर आणि पोंदेवाडी येथील सोंगट्यांच्या खेळाची आवड असलेले नागरिक आवर्जून उपस्थित राहतात. रात्री सुरू झालेला खेळ पहाटेपर्यंत रंगत असल्याने सहभागी नागरिकांना वेळेचेही भान राहत नाही.

हा खेळ केवळ मनोरंजनाचे साधन नसून, परिसरातील ग्रामस्थांना एकत्र आणणारा सांस्कृतिक उपक्रम ठरत आहे. ज्येष्ठ नागरिकांच्या सहभागातून या परंपरेचे जतन होत असून, नव्या पिढीलाही ग्रामीण संस्कृतीचा परिचय मिळत आहे. खेळाच्या निमित्ताने ग्रामस्थांमध्ये संवाद, सलोखा आणि एकोप्याचे वातावरण निर्माण होते.

या पारंपरिक खेळात नाथा सुक्रे, सुरेश नाना सुक्रे, बबन भोजने, एकनाथ सुक्रे, देवराम वाळुंज, अशोक आदक पाटील, डॉ. नाथा सुक्रे, मथु सुक्रे, भीमराव वाळुंज, नथू सुक्रे, कांताराम भोजने, बाळासाहेब धुमाळ, दत्तात्रेय सुक्रे, कैलास सुक्रे, नामदेव सुक्रे, लहू डोके, संपत सुक्रे, ज्ञानेश्वर सुक्रे, पृथ्वीराज शिंदे, किरण सुक्रे आणि गोरख पोखरकर यांच्यासह अनेक ग्रामस्थ सहभागी होत आहेत. परिसरातील महिलांचीही या उपक्रमाला मोठ्या प्रमाणात उपस्थिती लाभत आहे. दररोज ज्ञानेश्वर प्रसादिक भजनी मंडळाच्या वतीने सादर होणाऱ्या सुश्राव्य भजनामुळे मंदिर परिसरातील वातावरण भक्तिमय होते.

परंपरेतून एकोप्याचा संदेश

आधुनिक काळात पारंपरिक खेळांचे आकर्षण कमी होत असताना खडकवाडीकरांनी मात्र आपल्या सांस्कृतिक वारशाची परंपरा कायम ठेवली आहे. नव्या पिढीनेही अशा पारंपरिक खेळांची माहिती घेऊन त्यांचे जतन करावे, अशी अपेक्षा माजी सरपंच अनिल डोके यांनी व्यक्त केली. या परंपरेमुळे ग्रामस्थांमध्ये एकोपा वाढतो आणि परस्परांबद्दल आदराची भावना दृढ होते, असेही त्यांनी सांगितले.

पाच हजारांत शेतकऱ्यांची दिवाळी? सत्ताधारी तटकरेंनीच सरकारच्या मदतीवर उपस्थित केले प्रश्न!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

धाराशिव / प्रतिनिधी

दुष्काळाने होरपळलेल्या शेतकऱ्यांच्या मदतीचा प्रश्न आता सत्ताधारी महायुतीच्या दारात पोहोचला आहे. सरकारने जाहीर केलेली पाच हजार रुपयांची अग्रीम मदत अपुरी असल्याची भूमिका राष्ट्रवादी काँग्रेसचे प्रदेशाध्यक्ष खासदार सुनील तटकरे यांनी मांडल्याने सरकारच्या मदत धोरणावर प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. विशेष म्हणजे, दिवंगत अजित पवार यांच्या अर्थ खात्यातील शिस्तबद्ध कारभाराचे कौतुक करत तटकरे यांनी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्याकडे असलेल्या सध्याच्या अर्थ खात्याशी अप्रत्यक्ष तुलना केली.

धाराशिव येथे प्रसारमाध्यमांशी बोलताना तटकरे यांनी शेतकऱ्यांना वाढीव मदत मिळण्याची गरज अधोरेखित केली. यासाठी आपण मुख्यमंत्र्यांची भेट घेणार असल्याचेही त्यांनी स्पष्ट केले. पिकांचे नुकसान, घटलेले उत्पादन आणि वाढता शेतीखर्च यामुळे शेतकऱ्यांचे आर्थिक गणित कोलमडले असताना पाच हजार रुपयांत दिवाळी कशी साजरी करायची, हा प्रश्न कायम आहे.

मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी शेतकऱ्यांची दिवाळी गोड करण्यासाठी अग्रीम मदतीची घोषणा केली होती.

दुष्काळाची प्रक्रिया लवकर सुरू केल्याचा आणि १२ योजनांसाठी पूरक शासन निर्णय काढल्याचा सरकारचा दावा आहे. मात्र, प्रत्यक्ष नुकसान आणि घोषित मदत यातील तफावत दुर्लक्षित करता येणार नाही.

शिवसेना उद्धव बाळासाहेब ठाकरे पक्षाचे नेते अंबादास दानवे यांनीही सरकारवर हल्लाबोल केला. पाच हजार रुपयांत दिवाळी होत असेल, तर सत्ताधारी मंत्री आणि आमदारांना तेवढ्याच रकमेचे गिफ्ट देऊन त्यांनीही तशी दिवाळी साजरी करून दाखवावी, असा टोला त्यांनी लगावला.

आता प्रश्न घोषणांचा नाही, तर शेतकऱ्यांच्या हातात प्रत्यक्ष किती मदत पडणार याचा आहे. सत्ताधारी नेत्यांनीच मदतीबाबत प्रश्न उपस्थित केल्याने सरकारला उत्तर द्यावे लागणार आहे.

पाण्याचा गैरवापर केल्यास कडक कारवाई; महापालिकेचा इशारा!

पाणीपुरवठ्यात १० टक्के कपातीच्या सूचना; एसटीपी बंद ठेवणाऱ्या सोसायट्यांचे नळजोड कायमस्वरूपी बंद करणार

पिंपरी / प्रतिनिधी

अपुऱ्या पर्जन्यमानामुळे आगामी काळात संभाव्य पाणीटंचाई टाळण्यासाठी पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेने पाणी बचतीच्या उपाययोजना हाती घेतल्या आहेत. शासनाच्या निर्देशानुसार पाणीपुरवठ्यात १० टक्के कपात करण्याच्या अनुषंगाने नियोजन सुरू करण्यात आले असून, पिण्याच्या पाण्याचा अपव्यय आणि गैरवापर करणाऱ्यांवर कठोर कारवाई करण्यात येणार आहे. यासाठी प्रभाग स्तरावर विशेष तपासणी पथके नियुक्त करण्यात आली आहेत, अशी माहिती महापालिका आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांनी दिली.

भारतीय हवामान विभागाच्या अंदाजानुसार एल निनोच्या प्रभावामुळे यंदा तसेच पुढील वर्षी राज्यात पर्जन्यमान कमी राहण्याची शक्यता व्यक्त करण्यात आली आहे. उपलब्ध पाणीसाठ्यातून ३१ ऑगस्ट २०२७ पर्यंत पाणीपुरवठा करता यावा, यासाठी शासनाने महानगरपालिका आणि संबंधित संस्थांना पाणीपुरवठ्यात १० टक्के कपात करण्याच्या सूचना दिल्या आहेत. संभाव्य टंचाईची तीव्रता कमी करण्यासाठी नागरिकांनी आतापासूनच पाण्याचा काटकसरीने वापर करणे आवश्यक असल्याचे महापालिकेने स्पष्ट केले आहे.

पिण्याचे पाणी केवळ आवश्यक कामांसाठी

गृहनिर्माण सोसायट्यांनी उद्याने, हिरवळी आणि झाडांसाठी पिण्याच्या पाण्याऐवजी एसटीपी (सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प) तसेच जीटीपीमधून उपलब्ध होणाऱ्या प्रक्रियायुक्त पाण्याचा वापर करावा. एसटीपी बंद ठेवणाऱ्या सोसायट्यांचे नळजोड कायमस्वरूपी बंद करण्याचा इशारा महापालिकेने दिला आहे.

वाहनांची धुलाई, टेरेस आणि अंगण धुण्यासाठी पिण्याच्या पाण्याचा वापर करू नये. सर्व्हिस सेंटरमध्ये अनधिकृतरीत्या पिण्याच्या पाण्याचा नळजोड वापरला जात असल्याचे आढळल्यास तो तातडीने बंद करून संबंधितांवर फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात येईल.

नवीन गृहप्रकल्पांना पूर्ण क्षमतेने पाणीपुरवठा करणे शक्य नसल्याने त्यांना पिण्याच्या पाण्यापुरते मर्यादित व्यासाचे नळजोड देण्यात येणार आहेत. महापालिकेच्या नळजोडाला विद्युत पंप लावून पाणी उपसा केल्याचे आढळल्यास पंप जप्त करून दंडात्मक कारवाई केली जाईल. तसेच वॉशिंग सेंटर आणि इतर मोठ्या व्यावसायिक प्रकल्पांना नवीन नळजोड दिले जाणार नाहीत.

व्यावसायिकांनी स्वतः करावी पाण्याची व्यवस्था

व्यावसायिक आस्थापना, बांधकाम प्रकल्प आणि इतर बिगरघरगुती वापरकर्त्यांनी आवश्यक पाण्याची व्यवस्था स्वतःच्या स्तरावर करावी. घरगुती वापर, शाळा आणि रुग्णालये यांव्यतिरिक्त इतर कारणांसाठी पिण्याच्या पाण्याचा गैरवापर होत असल्याचे आढळल्यास संबंधितांवर दंडात्मक कारवाई करण्यात येईल.

जमिनीवरील साठवण टाक्या तसेच इमारतींच्या छतावरील पाण्याच्या टाक्यांमधून पाणी वाहून जाणार नाही किंवा गळती होणार नाही, याची दक्षता नागरिकांनी घ्यावी. रस्त्यावरील पाणीपुरवठा वाहिन्यांमधून गळती होत असल्यास त्याची माहिती तातडीने महापालिकेच्या पाणीपुरवठा विभागाला द्यावी. भूजलपातळीही पुरेशी नसल्याने बोअरवेलच्या पाण्याचा वापर जपून करावा, असे आवाहन करण्यात आले आहे.

बांधकामासाठी प्रक्रियायुक्त पाण्याचा वापर

बांधकाम व्यावसायिकांनी बांधकामासाठी बोअरवेलच्या पाण्याचा वापर न करता महापालिकेच्या सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्पातून उपलब्ध होणाऱ्या प्रक्रियायुक्त पाण्याचा वापर करावा, असे महापालिकेने स्पष्ट केले आहे.

नदीतून अनधिकृतरीत्या पाणी उपसून ते विहिरीत किंवा टाकीत साठवून टँकरद्वारे विक्री करण्याचा प्रकार आढळल्यास संबंधितांवर फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात येईल. अशा प्रकारच्या अनधिकृत पाणीउपशाबाबत जिल्हाधिकाऱ्यांचे आदेश असल्याचेही महापालिकेने नमूद केले आहे.

पाणी बचत करणाऱ्या सोसायट्यांचा सन्मान

पाण्याचा काटकसरीने आणि नियोजनबद्ध वापर करणाऱ्या गृहनिर्माण संस्थांना महापालिकेच्या वतीने सन्मानित करण्यात येणार आहे. दुसरीकडे, पाण्याचा गैरवापर रोखण्यासाठी विशेष तपासणी पथकांमार्फत पाहणी केली जाणार असून, नियमांचे उल्लंघन करणाऱ्यांवर कारवाई केली जाईल.

आज वाचविलेला प्रत्येक थेंब उद्याच्या आणि पुढील वर्षाच्या पाणी सुरक्षिततेसाठी महत्त्वाचा आहे. नागरिकांनी पाण्याचा वापर आवश्यक तेवढाच करावा, अपव्यय टाळावा आणि पाणी बचतीच्या प्रयत्नांत महापालिकेला सहकार्य करावे, असे आवाहन आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांनी केले आहे.

एसटी कर्मचाऱ्यांचा संयम संपतोय! ६ नोव्हेंबरपासून राज्यव्यापी संपाचा इशारा; वेतन, महागाई भत्ता आणि बोनससाठी लढा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई / प्रतिनिधी

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळातील (एसटी) कर्मचाऱ्यांच्या प्रलंबित मागण्यांवर निर्णय न झाल्यास ६ नोव्हेंबरपासून राज्यव्यापी संप पुकारण्याचा इशारा कर्मचारी संघटनांनी दिला आहे. वेतन, महागाई भत्ता, बोनस आणि वैद्यकीय सुविधांसारख्या मूलभूत मागण्यांसाठी कर्मचाऱ्यांना पुन्हा आंदोलनाचा मार्ग स्वीकारावा लागत असल्याने परिवहन व्यवस्थेतील प्रश्न ऐरणीवर आले आहेत.

कर्मचाऱ्यांना दर महिन्याच्या ७ तारखेला वेतन मिळावे, ६० टक्के महागाई भत्ता व त्याची थकबाकी द्यावी आणि सातव्या वेतन आयोगानुसार वेतन करार करावा, अशी मागणी करण्यात आली आहे. दिवाळीसाठी १५ हजार रुपयांचा बोनस आणि कॅशलेस वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध करून देण्याची मागणीही निवेदनातून करण्यात आली आहे.

याशिवाय निवृत्त कर्मचाऱ्यांची थकीत देणी, कोरोना काळातील उर्वरित वेतन आणि २०१९ मधील पात्र उमेदवारांना सेवेत सामावून घेण्याचा प्रश्न उपस्थित करण्यात आला आहे. या मागण्यांबाबत मुख्यमंत्री यांना निवेदन देण्यात आले असून, सकारात्मक निर्णय न झाल्यास कामबंद आंदोलनाचा इशारा देण्यात आला आहे.

भाजप आमदार गोपीचंद पडळकर यांनीही एसटी कर्मचाऱ्यांच्या प्रश्नांवरून परिवहनमंत्री प्रताप सरनाईक यांच्यावर प्रश्न उपस्थित केले आहेत. राज्य सरकारी कर्मचाऱ्यांना महागाई भत्ता लागू झाल्यानंतर एसटी कर्मचाऱ्यांनाही तो देण्याचे ठरले होते; मात्र तीन महिने उलटूनही भत्ता मिळाला नसल्याचा आरोप त्यांनी केला आहे.

एसटी ही ग्रामीण महाराष्ट्रातील लाखो नागरिकांची जीवनवाहिनी आहे. संप झाल्यास विद्यार्थी, नोकरदार, रुग्ण आणि ग्रामीण भागातील प्रवाशांना मोठा फटका बसू शकतो. त्यामुळे कर्मचाऱ्यांच्या मागण्यांकडे दुर्लक्ष करून परिस्थिती चिघळू देणे सरकारला परवडणारे नाही.

पावसाने दगा दिला; सात एकर बटाट्यावर फिरवला रोटर!

पहाडदऱ्यातील कैलास वाघ आणि मच्छिंद्र वाघ यांचे लाखोंचे नुकसान; पावणेदोन महिन्यांत कंदच न लागल्याने पीक काढून टाकण्याची वेळ

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

पहाडदरा (ता. आंबेगाव) : पावसाच्या आशेवर बटाटा लागवड करायची, पिकासाठी लाखो रुपये खर्च करायचे आणि अखेर पिकावर रोटर फिरवण्याची वेळ यावी, अशी विदारक परिस्थिती पहाडदरा येथील शेतकऱ्यांवर ओढवली आहे. सप्टेंबर महिन्यात पाऊस पडेल, या अपेक्षेने बटाट्याची लागवड करणाऱ्या कैलास वाघ आणि मच्छिंद्र वाघ या शेतकऱ्यांना पावसाने दडी मारल्याचा मोठा फटका बसला आहे. पावसाअभावी बटाटा पीक अक्षरशः होरपळून गेले असून, पावणेदोन महिन्यांनंतरही झाडांना कंद न लागल्याने दोघांनी अखेर आपल्या सात एकर क्षेत्रातील पिकावर रोटर फिरवण्याचा कठोर निर्णय घेतला. मोठ्या अपेक्षेने केलेली लागवड डोळ्यांदेखत उद्ध्वस्त होताना पाहण्याची वेळ आल्याने शेतकरी हतबल झाले आहेत.

पावणेदोन महिन्यांतही कंद लागले नाहीत!

सप्टेंबर महिन्यात पावसाच्या भरवशावर सात एकर क्षेत्रात बटाटा लागवड करण्यात आली होती. पीक चांगले येईल, बाजारातून योग्य भाव मिळेल आणि कुटुंबाच्या आर्थिक गरजा भागवता येतील, अशी अपेक्षा होती. मात्र, लागवडीनंतर पावसाने पाठ फिरवल्याने जमिनीतील ओलावा कमी झाला. परिणामी, पिकाची वाढ खुंटली. लागवड करून जवळपास पावणेदोन महिने उलटले, तरी बटाट्याच्या झाडांना कंदच लागले नसल्याचे दिसून आले. पीक जगवण्यासाठी आणखी खर्च करूनही अपेक्षित उत्पन्न मिळण्याची शक्यता नसल्याने अखेर शेतकऱ्यांनी उभे पीक काढून टाकण्याचा निर्णय घेतला.

लागवडीसाठी पाच लाखांहून अधिक खर्च!

सात एकर बटाटा लागवडीसाठी वाघ बंधूंनी मोठी आर्थिक गुंतवणूक केली होती. कोंबडी खतासाठी सुमारे एक लाख १५ हजार रुपये, रासायनिक खतांसाठी ६३ हजार रुपये, तर बटाटा बियाण्यांसाठी जवळपास सव्वा लाख रुपये खर्च झाला. याशिवाय खुरपणी, फवारणी, मजुरी आणि इतर शेतीकामांवरही मोठा खर्च करावा लागला.

बटाटा लागवडीसाठी एकरी सुमारे ११ ते १३ कट्टे बियाणे वापरण्यात आले होते.

सात एकर क्षेत्रातील लागवडीपासून आतापर्यंत सुमारे पाच ते सव्वापाच लाख रुपये खर्च झाल्याचे कैलास वाघ यांनी सांगितले. मात्र, पावसाअभावी पीकच हातचे गेल्याने हा संपूर्ण खर्च वाया जाण्याची भीती निर्माण झाली आहे. आधीच शेतीसाठी कर्ज, बचत आणि उसनवारीतून पैसे उभे केले असताना आता पुढील आर्थिक व्यवहार कसे करायचे, असा प्रश्न त्यांच्यासमोर उभा राहिला आहे.

लोकप्रतिनिधीही शेतीच्या संकटातून सुटले नाहीत!

विशेष म्हणजे, कैलास वाघ हे गावचे उपसरपंच, तर मच्छिंद्र वाघ हे सरपंच म्हणून काम पाहतात. गावाच्या कारभाराची जबाबदारी सांभाळतानाच त्यांची शेतीवरील निष्ठा कायम आहे.

गावगाड्याच्या कामकाजाबरोबरच शेतीतही त्यांनी मोठी गुंतवणूक केली होती. मात्र, लोकप्रतिनिधी असूनही निसर्गाच्या लहरीपणापासून त्यांची शेती वाचू शकली नाही. सात एकर पिकावर रोटर फिरवण्याची वेळ आल्याने शेतकऱ्यांच्या अडचणींची तीव्रता अधोरेखित झाली आहे.

शेतकऱ्यांनी जगायचे तरी कसे?

शेतीसाठी कर्ज काढायचे, बचत खर्च करायची, उसनवारी करायची आणि पीक हातात येण्याची वेळ आली की निसर्गाने दगा द्यायचा; अशा परिस्थितीत शेतकऱ्यांनी आर्थिक ताळमेळ साधायचा तरी कसा? वाढता उत्पादन खर्च, पावसाची अनिश्चितता आणि उत्पन्नाची शाश्वती नसल्याने शेतकऱ्यांचे आर्थिक गणित कोलमडत आहे.

पहाडदरा येथील सात एकर बटाटा पिकावर फिरवलेला रोटर ही केवळ दोन शेतकऱ्यांची हानी नाही, तर पावसाच्या भरवशावर शेती करणाऱ्या अनेक शेतकऱ्यांच्या असुरक्षिततेचे चित्र आहे. पिकासाठी केलेल्या खर्चाची भरपाई कशी करायची आणि पुढील हंगामासाठी भांडवल कुठून उभे करायचे, या चिंतेने वाघ बंधूंसमोर मोठे आर्थिक संकट उभे ठाकले आहे.

सारांश वृत्त

''पत्रकार कोण आणि रील-मेकर कोण हे कसं ओळखायचं?''; महिला पत्रकारांच्या मारहाण प्रकरणावर सरकारची स्पष्टोक्ती

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली ।प्रतिनिधी

दिल्लीतील जंतरमंतरवर झालेल्या आंदोलनाच्या कव्हरेजदरम्यान महिला पत्रकारांवर झालेल्या कथित मारहाण आणि लैंगिक छळाच्या प्रकरणावर सुप्रीम कोर्टात सुनावणी सुरू आहे. या सुनावणीदरम्यान सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांनी तंत्रज्ञानाच्या या युगात पत्रकार आणि सोशल मीडियासाठी रील बनवणारे कन्टेन्ट क्रिएटर्स यांच्यात नेमका फरक कसा करायचा?, असा महत्त्वाचा सवाल उपस्थित केला आहे. या प्रकरणाची गंभीर दखल घेत सुप्रीम कोर्टाने या आरोपांची चौकशी करण्यासाठी एक विशेष समिती स्थापन करण्याचे संकेत दिले आहेत. मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्यासाठी जंतरमंतरवर आंदोलने सुरू होती. या आंदोलनाचे कव्हरेज करत असताना दिल्ली पोलिसांच्या कर्मचाऱ्यांनी महिला पत्रकारांना मारहाण केल्याचा आरोप करण्यात आला. ज्येष्ठ वकील इन्दिरा जयसिंग यांनी दाखल केलेल्या याचिकेवर भारताचे सरन्यायाधीश सूर्यकांत यांच्या खंडपीठासमोर ही सुनावणी झाली. या याचिकेत ३ ऑक्टोबर तसेच १० आणि ११ ऑक्टोबर रोजी झालेल्या आंदोलनांच्या कव्हरेजदरम्यान महिला पत्रकारांना सुरक्षा देण्यात यायला हवी होती अशी मागणी करण्यात आली. ''प्रत्येक मोबाईल घेऊन फिरणाऱ्यालला पत्रकार कसे म्हणायचे?'' सरकारची भूमिका

सुनावणीदरम्यान सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांनी कोर्टाला सांगितले की, आजच्या तंत्रज्ञानाच्या युगात हातात मोबाईल असलेला प्रत्येक व्यक्ती स्वतःला पत्रकार म्हणवून घेऊ शकतो. अनेक लोक हातात माईक घेऊन येतात, व्हिडीओ काढतात आणि नंतर त्याचे रील बनवून सोशल मीडियावर अपलोड करतात. अशा वेळी कोणता व्यक्ती खरा स्वतंत्र पत्रकार आहे आणि कोणता रील-मेकर आहे,

मान्सूनचा निरोप; देशभर पावसाची तूट १२.६ टक्के! यंदा पावसाने ओढ दिली, आता ईशान्य मान्सूनकडे लक्ष

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली ।प्रतिनिधी

देशभरातील नैऋत्य मान्सूनने गुरुवारी अखेर माघार घेतल्याची घोषणा भारतीय हवामानशास्त्र विभागाने (आयएमडी) केली. यंदाचा पावसाळा संपताना देशात सरासरीपेक्षा तब्बल १२.६ टक्के कमी पावसाची नोंद झाली आहे. त्यामुळे शेती, जलसाठे आणि आगामी रब्बी हंगामाच्या दृष्टीने पावसाच्या या तुटीचे परिणाम महत्त्वाचे ठरणार आहेत.

आयएमडीच्या आकडेवारीनुसार, यंदा देशात ७७१.४ मिलिमीटर पाऊस झाला. त्याउलट, देशाची सामान्य पावसाची सरासरी ८६८.६ मिलिमीटर आहे. म्हणजेच, अपेक्षित पावसाच्या तुलनेत यंदा पावसाचे प्रमाण लक्षणीयरीत्या कमी राहिले. पावसाची ही तूट देशातील विविध भागांतील शेती आणि पाणीपुरवठ्याच्या नियोजनासाठी आव्हान निर्माण करू शकते.

नैऋत्य मान्सूनच्या माघारीनंतर त्याच दिवशी दक्षिण भारतातील काही भागांत ईशान्य मान्सूनच्या पावसालाही सुरुवात झाली. तमिळनाडू, पुद्धुचेरी, कराईकल, किनारी आंध्र प्रदेश, रायलसीमा, दक्षिण अंतर्गत कर्नाटक, केरळ आणि माहे या भागांत

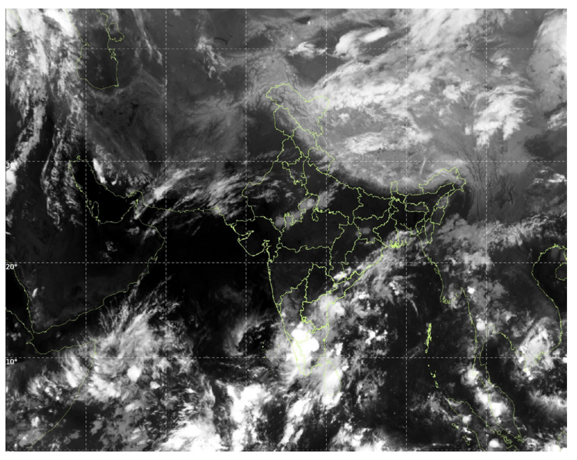

ईशान्य मान्सून सक्रिय झाल्याचे आयएमडीने स्पष्ट केले.

नैऋत्य मान्सून हा देशाच्या वार्षिक पर्जन्यमानाचा प्रमुख आधार मानला जातो. त्यामुळे त्याच्या माघारीनंतर आता ईशान्य मान्सूनकडून किती पाऊस मिळतो, याकडे दक्षिण भारताचे लक्ष लागले आहे. विशेषतः शेती, भूजल पुनर्भरण आणि जलसाठ्यांच्या दृष्टीने आगामी पावसाचे महत्त्व वाढले आहे.

यंदाच्या मान्सूनने देशातून निरोप घेतला असला, तरी पावसाची १२.६ टक्क्यांची तूट अनेक भागांसाठी चिंतेचा विषय ठरू शकते. मात्र, या तुटीचा प्रत्यक्ष परिणाम किती होईल, हे विभागनिहाय पर्जन्यमान, उपलब्ध जलसाठे आणि पुढील पावसावर अवलंबून राहणार आहे.

सौदीच्या तेलसाम्राज्यालाच हुथींचा धक्का! अरामकोच्या मुख्यालयावर हल्ला; वरिष्ठ अधिकाऱ्यांची कार्यालये उद्ध्वस्त

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
कैरो, प्रतिनिधी

मध्यपूर्वेतील संघर्षाची धग आता सौदी अरेबियाच्या तेलसाम्राज्यापर्यंत पोहोचली आहे. इराणसमर्थित हुथी बंडखोरांनी सौदी अरेबियाची सरकारी तेल कंपनी सौदी अरामकोच्या मुख्यालयावर हल्ला केल्याची माहिती दोन प्रादेशिक अधिकाऱ्यांनी दिली आहे. १३ ऑक्टोबरच्या रात्री धाहरान शहरात झालेल्या या हल्ल्यात कंपनीच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांसह वरिष्ठ अधिकाऱ्यांची कार्यालये लक्ष्य करण्यात आली. इमारतीच्या वरील तीन मजल्यांचे नुकसान झाले असून, सुदैवाने या हल्ल्यात कोणतीही जीवितहानी झालेली नाही.

जगातील महत्त्वाच्या तेल कंपन्यांपैकी एक असलेल्या अरामकोच्या मुख्यालयाला लक्ष्य केल्याने सौदी अरेबियाच्या सुरक्षा व्यवस्थेसमोर गंभीर प्रश्न उभे राहिले आहेत. तेल उत्पादन आणि ऊर्जा पुरवठ्याच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाच्या असलेल्या या कंपनीच्या कार्यालयांपर्यंत हल्ला पोहोचणे ही केवळ इमारतीच्या नुकसानीची बाब नाही; तर देशातील महत्त्वाच्या आर्थिक केंद्रांच्या सुरक्षेचीही कसोटी आहे.

हुथी बंडखोरांनी यापूर्वीही प्रादेशिक संघर्षात महत्त्वाच्या लक्ष्यांवर हल्ले करण्याची क्षमता दाखवली आहे. अरामकोवरील ताज्या हल्ल्यामुळे मध्यपूर्वेतील तणाव आणखी वाढण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे. या घटनेत जीवितहानी झाली नसली, तरी सौदी अरेबियाच्या तेल उद्योगाच्या सुरक्षिततेबाबत चिंता वाढली आहे.

एअर इंडियाच्या विमानातून 'हायजॅक अलर्ट'! दिल्लीहून फ्रँकफर्टला जाणारे विमान जयपूरला वळवले

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

दिल्लीहून जर्मनीतील फ्रँकफर्टकडे जाणाऱ्या एअर इंडियाच्या विमानातून अपहरणाचा इशारा मिळाल्याची माहिती समोर आल्याने विमान वाहतूक क्षेत्रात खळबळ उडाली आहे. १४ ऑक्टोबर २०२६ रोजी हे विमान मुंबईच्या हवाई माहिती क्षेत्रातून उड्डाण करत असताना आंतरराष्ट्रीय विमान वाहतूक नियमांनुसार अपहरण किंवा बेकायदा हस्तक्षेप दर्शवणारा 'स्क्वॉक कोड ७५००' प्रसारित झाल्याचे सांगण्यात आले. त्यानंतर सुरक्षेच्या कारणास्तव विमान जयपूरकडे वळवण्यात आले.

या घटनेची गंभीर दखल घेत नागरी विमान वाहतूक महासंचालनालयाने (डीजीसीए) चौकशी सुरू केली

आहे, अशी माहिती अधिकृत सूत्रांनी दिली.

'स्क्वॉक ७५००' म्हणजे नेमके काय?

विमानाच्या ट्रान्सपॉन्डरद्वारे हवाई वाहतूक नियंत्रण यंत्रणेला विशिष्ट संकेत दिले जातात. आंतरराष्ट्रीय विमान वाहतूक प्रोटोकॉलनुसार, '७५००' हा संकेत विमानाचे अपहरण किंवा अन्य प्रकारचा बेकायदा हस्तक्षेप झाल्याचे दर्शवतो. त्यामुळे असा संकेत मिळाल्यास संबंधित यंत्रणा संभाव्य धोका लक्षात घेऊन सुरक्षा प्रक्रिया सक्रिय करू शकतात.

मात्र, या प्रकरणात वैमानिकांनी जाणीवपूर्वक अपहरणाचा संकेत दिला होता का, यावर प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. एअरलाइनशी संबंधित सूत्रांनी वैमानिकांनी मुद्दाम हा कोड टाकल्याच्या दाव्याशी असहमती दर्शवली आहे. त्यामुळे हा संकेत नेमका कसा प्रसारित झाला, त्यामागे तांत्रिक कारण होते का किंवा अन्य काही घडले होते का, याचा तपास महत्त्वाचा ठरणार आहे.

चौकशीतून काय स्पष्ट होणार?

विमानाला जयपूरकडे वळवण्याचा निर्णय, हवाई वाहतूक नियंत्रण यंत्रणेला मिळालेली माहिती आणि वैमानिकांचा प्रतिसाद या सर्व बाबींची तपासणी अपेक्षित आहे. अधिकृत तपास पूर्ण होण्यापूर्वी या घटनेमागील कारणाबाबत निष्कर्ष काढणे घाईचे ठरेल.

विमान सुरक्षेच्या दृष्टीने अशा संकेतांकडे दुर्लक्ष करता येत नाही. मात्र, अपहरणाचा इशारा नेमका कशामुळे मिळाला, याचे स्पष्ट उत्तर मिळणेही तितकेच आवश्यक आहे. डीजीसीएच्या चौकशीतून या घटनेमागचे वास्तव समोर येणे महत्त्वाचे ठरणार आहे.

निवडणूक आयुक्तांच्या राजीनाम्याची मागणी केली; अभिनेता इम्रान खानला देश सोडण्याची नोटीस!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई, वृत्तसंस्था

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी करणाऱ्या आंदोलनात सहभागी झाल्याची किंमत आता अभिनेता इम्रान खान यांना मोजावी लागत असल्याचा दावा समोर आला आहे. भारतीय अधिकाऱ्यांनी इम्रान खान यांना ऑक्टोबर महिन्याच्या अखेरपर्यंत भारत सोडण्यास सांगितल्याचे वृत्त स्थानिक माध्यमांनी दिले आहे. या वृत्तानुसार, इमिग्रेशन आणि व्हिसासंबंधी नियमांचे उल्लंघन केल्याचा आरोप त्यांच्यावर ठेवण्यात आला आहे. मात्र, या कारवाईबाबत सरकारकडून अधिकृत स्पष्टीकरण अद्याप समोर आलेले नाही.

रॉयटर्सने १५ ऑक्टोबर रोजी प्रसिद्ध केलेल्या वृत्तानुसार, ४३ वर्षीय इम्रान खान हे अमेरिकेचे नागरिक आहेत. द इंडियन एक्स्प्रेसच्या वृत्तानुसार, मुंबईतील आंदोलनानंतर त्यांच्याविरोधात पोलिस ठाण्यात तक्रार दाखल करण्यात आली. त्यानंतर परदेशी नागरिकांच्या नोंदी आणि देखरेखीची जबाबदारी असलेल्या परदेशी नागरिक नोंदणी कार्यालयाने (एफआरआरओ) त्यांना देश सोडण्याची नोटीस पाठवल्याचे सांगण्यात आले. टाइम्स ऑफ इंडियाच्या वृत्तानुसार, त्यांना २८ ऑक्टोबरपर्यंत भारत सोडण्यास सांगण्यात आले आहे.

१० ऑक्टोबर रोजी मुंबईत कॉक्रोच जनता पार्टीच्या (सीजेपी) आंदोलनात इम्रान सहभागी झाले होते. मतदारयाद्यांमधील फेरबदलांवर आक्षेप घेत ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी या आंदोलनातून करण्यात आली होती. या फेरबदलांचा पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या पक्षाला फायदा होत असल्याचा आरोप विरोधक आणि टीकाकार करतात; मात्र हा आरोप स्वतंत्रपणे सिद्ध झालेला निष्कर्ष नाही.

आंदोलनादरम्यान इम्रान यांना सुरक्षा कर्मचाऱ्यांनी ताब्यात घेतल्याचे छायाचित्रही समोर आले. त्याच दिवशी त्यांनी इन्स्टाग्रामवर पोलिसांच्या वाहनासारख्या दिसणाऱ्या गाडीतून विजयचिन्ह दाखवतानाचा फोटो शेअर करत, 'बहुधा मी ड्राइव्हला जात आहे,' अशी उपरोधिक टिप्पणी केली होती.

परदेशी नागरिकांच्या राजकीय आंदोलनातील सहभागामुळे व्हिसा नियमांचा प्रश्न निर्माण होऊ शकतो. मात्र, या प्रकरणात नेमक्या कोणत्या नियमाचे उल्लंघन झाले, याबाबत अधिकृत तपशील स्पष्ट होणे आवश्यक आहे. इम्रान खान यांची प्रतिक्रिया रॉयटर्सला तत्काळ मिळाली नव्हती.

लोकशाहीतील आंदोलन, परदेशी नागरिकांचे कायदेशीर अधिकार आणि प्रशासकीय कारवाई यांबाबत या प्रकरणामुळे नवे प्रश्न निर्माण झाले आहेत.

बालाजीच्या पवित्र लाडूंच्या तुपात भेसळीचा आरोप; ईडीची १२९.८५ कोटींची मालमत्ता जप्त!

तीन डेअरी कंपन्या आणि प्रवर्तकांच्या मालमत्तांवर कारवाई; सहा राज्यांतील १६ ठिकाणी छापे, मनी लॉँड्रिंगच्या तपासाला वेग

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पुणे / प्रतिनिधी

तिरुमला तिरुपती देवस्थानमच्या पवित्र लाडू प्रसादासाठी कथित बनावट आणि भेसळयुक्त तुपाचा पुरवठा केल्याच्या प्रकरणात सक्तवसुली संचालनालयाने (ईडी) मोठी कारवाई केली आहे. आर्थिक गैरव्यवहाराच्या तपासात विविध डेअरी कंपन्या आणि त्यांच्या प्रवर्तकांशी संबंधित १२९.८५ कोटी रुपयांची मालमत्ता तात्पुरती जप्त करण्यात आली आहे. धार्मिक श्रद्धेशी संबंधित प्रसादाच्या गुणवत्तेवर प्रश्न निर्माण करणाऱ्या या प्रकरणामुळे पुरवठा साखळीतील नियंत्रण आणि जबाबदारीचा मुद्दा ऐरणीवर आला आहे.

मनी लॉँड्रिंग प्रतिबंधक कायद्यांतर्गत करण्यात आलेल्या कारवाईत भोले बाबा ऑरगॅनिक डेअरीमिल्क, श्री वैष्णवी डेअरी आणि सुकृती फूड्स या कंपन्यांशी संबंधित मालमत्तांचा समावेश आहे. तसेच प्रवर्तक विपिन जैन, पोमिल जैन आणि कैलाश चंद मंगला यांच्या मालमत्तांवरही कारवाई करण्यात आल्याचे वृत्त आहे.

ईडीने यापूर्वीच विपिन जैन आणि कैलाश मंगला यांना अटक केल्याची माहिती देण्यात आली आहे. तपासाचा भाग म्हणून आंध्र प्रदेश, महाराष्ट्र, उत्तराखंड, तामिळनाडू, दिल्ली आणि राजस्थान या सहा राज्यांतील १६ ठिकाणी छापे टाकण्यात आले होते.

या प्रकरणातील मुख्य प्रश्न केवळ आर्थिक गैरव्यवहारापुरता मर्यादित नाही. प्रसादासाठी वापरल्या जाणाऱ्या कच्च्या मालाची गुणवत्ता कशी तपासली गेली, पुरवठादारांची पडताळणी कोणी केली आणि कथित अनियमितता रोखण्यासाठी कोणती यंत्रणा कार्यरत होती, याची उत्तरेही महत्त्वाची आहेत.

मात्र, मालमत्ता तात्पुरती जप्त करणे किंवा अटक होणे म्हणजे आरोप न्यायालयात सिद्ध झाले, असे नाही. तपासातून पुरावे समोर येणे आणि न्यायालयीन प्रक्रियेत दोष निश्चित होणे आवश्यक आहे. भाविकांच्या श्रद्धेशी निगडित प्रसादाच्या गुणवत्तेबाबत कोणतीही तडजोड होऊ नये. त्यामुळे पुरवठा व्यवस्थेतील जबाबदारी निश्चित करून दोष सिद्ध झालेल्यांवर कायद्यानुसार कारवाई करणे आवश्यक आहे. श्रद्धेचा विषय असो किंवा सार्वजनिक आरोग्याचा, पारदर्शकतेला पर्याय नाही.

माफी मागा नाहीतर ५ कोटी द्या..!!; *IPS* अधिकाऱ्याने थेट खासदारालाच बजावली नोटीस

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पुणे / प्रतिनिधी

बिहारमधील वरिष्ठ आयपीएस अधिकारी कुंदन कृष्णन यांनी राष्ट्रीय जनता दलाचे (ठगृ) खासदार सुधाकर सिंह यांना ५ कोटी रुपयांची मानहानीची कायदेशीर नोटीस बजावली आहे. या नोटीशीद्वारे खासदारांनी १५ दिवसात जाहीरपणे आणि बिनशर्त माफी मागावी, अशी मागणी करण्यात आली आहे. निर्धारित मुदतीत माफी न मागितल्यास ५ कोटी रुपयांचा दिवाणी दावा तसेच फौजदारी मानहानीची कारवाई सुरू केली जाईल, असा इशारा देण्यात आला आहे.

नेमकं प्रकरण काय?

हे संपूर्ण प्रकरण भारत भूषण तिवारी यांच्या मृत्यूशी आणि जमुईतील एका घटनेशी संबंधित आहे. १७ जून २०२६ रोजी भोजपूर जिल्ह्यातील बिलौती गावात पोलिसांच्या एका कारवाईदरम्यान भारत भूषण तिवारी यांचा मृत्यू झाला होता. त्यानंतर २४ जून रोजी खासदार सुधाकर सिंह यांनी पत्रकार परिषद घेऊन तत्कालीन एसटीएफचे महासंचालक (ऋ) असलेल्या कुंदन कृष्णन यांच्यावर गंभीर आरोप केले होते. याशिवाय, २२ सप्टेंबर रोजी एका वृत्तवाहिनीला दिलेल्या मुलाखतीतही त्यांनी जमुई प्रकरणावरून पोलिसांवर व वरिष्ठ अधिकाऱ्यांवर टीका केली होती. कुंदन कृष्णन यांच्या वकिलांच्या मते, हे सर्व आरोप पूर्णपणे बिनबुडाचे असून यामुळे अधिकाऱ्याची सामाजिक व व्यावसायिक प्रतिष्ठा मलिन झाली. दरम्यान, बिहार सरकारने भारत भूषण तिवारी यांच्या मृत्यूच्या चौकशीसाठी निवृत्त न्यायमूर्ती विनोद कुमार सिन्हा यांच्या अध्यक्षतेखाली न्यायिक तपास आयोग स्थापन केला आहे. तसेच जमुई प्रकरणातही पोलिसांनी त्वरित कारवाई करत मुख्य आरोपीसह पाच जणांना अटक केली होती, असे नोटीशीत नमूद करण्यात आले आहे.

सामूहिक बलात्कारात प्रत्यक्ष अत्याचार केला नाही, तरी महिलेला आरोपी करता येणार! दिल्ली उच्च न्यायालयाचा महत्त्वपूर्ण निर्वाळा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । प्रतिनिधी

सामूहिक बलात्कारासारख्या गंभीर गुन्ह्यात केवळ प्रत्यक्ष लैंगिक अत्याचार करणारी व्यक्तीच आरोपी ठरू शकते, असा समज कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा ठरू शकतो. महिलेने स्वतः प्रत्यक्ष बलात्कार केला नसला, तरी सामूहिक बलात्काराच्या गुन्ह्यात तिला आरोपी करता येऊ शकते, असा महत्त्वपूर्ण कायदेशीर दृष्टिकोन दिल्ली उच्च न्यायालयाने मांडला आहे. न्यायमूर्ती अनुप जयराम भंभानी यांनी भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३७६डी आणि भारतीय न्याय संहितेच्या कलम ७० मधील तरतुदींचा अर्थ स्पष्ट करताना, या कलमांतील 'व्यक्ती' या शब्दाचा अर्थ केवळ पुरुषांपुरता मर्यादित ठेवता येणार नसल्याचे नमूद केले.

हा निर्णय केवळ कायदेशीर शब्दांच्या अर्थापुरता मर्यादित नाही. सामूहिक लैंगिक गुन्ह्यांमध्ये सहभागी व्यक्तींची जबाबदारी निश्चित करताना लिंगापेक्षा गुन्ह्यातील सहभाग आणि लागू कायदेशीर तरतुदींना महत्त्व देण्याची भूमिका यातून समोर येते.

काय आहे न्यायालयाचा महत्त्वाचा मुद्दा?

सामूहिक बलात्काराच्या प्रकरणात अनेक व्यक्तींचा सहभाग असू शकतो. मात्र, प्रत्येक व्यक्तीने स्वतः प्रत्यक्ष लैंगिक अत्याचार केलेलाच असावा, अशी अट या तरतुदींच्या अर्थ लावताना घालता येणार नाही, हा या निरीक्षणाचा गाभा आहे. न्यायालयाने 'शिऑपी' या शब्दाचा अर्थ पुरुषांपुरता संकुचित करण्यास नकार दिला आहे. त्यामुळे एखाद्या महिलेने स्वतः प्रत्यक्ष बलात्कार केला नाही, एवढ्याच कारणावरून तिच्याविरुद्ध सामूहिक बलात्काराच्या आरोपाची शक्यता आपोआप नाकारता येणार नाही.

मात्र, याचा अर्थ असा नाही की कोणत्याही महिलेवर केवळ घटनास्थळी उपस्थित असल्यामुळे किंवा दुसऱ्या आरोपीशी संबंध असल्यामुळे सामूहिक बलात्काराचा आरोप सिद्ध होईल. आरोप निश्चित करणे, उपलब्ध पुरावे तपासणे आणि संबंधित कायदेशीर अटींची पूर्तता झाली आहे का, हे पाहणे आवश्यकच राहते.

कायद्याच्या भाषेत लिंगभेदाला किती जागा?

भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३७६डीमध्ये सामूहिक बलात्कारासाठी शिक्षेची तरतूद आहे. भारतीय न्याय संहितेच्या कलम ७० मध्येही सामूहिक बलात्कारासंदर्भातील तरतूद करण्यात आली आहे. नव्या कायद्याच्या अंमलबजावणीनंतर जुन्या आणि नव्या कायद्यांतील तरतुदींचा संदर्भ संबंधित गुन्ह्याच्या कालावधी आणि लागू कायद्यानुसार तपासावा लागतो.

न्यायालयाच्या भूमिकेमुळे सामूहिक गुन्ह्यांमध्ये सहभागी व्यक्तींच्या जबाबदारीबाबत महत्त्वाचा प्रश्न पुढे आला आहे. गुन्ह्यातील प्रत्येक व्यक्तीची भूमिका काय होती, सहभागाचे स्वरूप काय होते आणि त्या व्यक्तीवर संबंधित कलम लागू होते का, याची तपासणी कायदेशीर चौकटीत करावी लागेल.

निकालाचा अर्थ समजून घेणे आवश्यक

या निर्णयाचा अर्थ महिलांना सरसकट सामूहिक बलात्काराच्या गुन्ह्यात दोषी ठरवण्याची मुभा असा नाही. आरोप लावता येणे आणि गुन्हा सिद्ध होणे या दोन वेगळ्या गोष्टी आहेत. न्यायालयीन प्रक्रियेत पुरावे, साक्षी, गुन्ह्यातील सहभाग आणि कायद्याच्या आवश्यक अटी निर्णायक ठरतात.

महिलेला केवळ तिच्या लिंगामुळे सामूहिक बलात्काराच्या आरोपापासून आपोआप सूट मिळू शकत नाही, हा या कायदेशीर भूमिकेचा महत्त्वाचा पैलू आहे. त्याचवेळी, निष्पक्ष तपास आणि न्याय्य सुनावणीची हमीही तितकीच आवश्यक आहे.

सामूहिक लैंगिक गुन्ह्यांमध्ये जबाबदारी निश्चित करताना प्रत्यक्ष कृत्यापुरतेच लक्ष मर्यादित न ठेवता, कायद्यातील तरतुदी आणि प्रत्येक आरोपीची भूमिका यांचा विचार करण्याची गरज या निरीक्षणातून अधोरेखित होते.